

Відгук

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Доненка Валерія Вікторовича на дисертацію Денісенка Віктора Андрійовича на тему «Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність дисертаційного дослідження Денісенка Віктора Андрійовича, обумовлена, насамперед, тим фактом, що на сьогоднішній день проблематика забезпечення національної безпеки для України набула безпрецедентно важливого значення. Адже радикальні геополітичні трансформації останніх десятиліть кардинально вплинули на усталену систему міжнародних відносин. У зв'язку із чим для України не тільки змінилися умови існування та розвитку, але й принципово іншими стали загрози, перед якими опинилася наша держава. Відтак, зазнали трансформації і завдання щодо оперативного виявлення, нейтралізації та профілактики відповідних проявів. При цьому, створення належних умов для безпечного існування та розвитку країни в глобальному масштабі, у поєднанні та взаємозв'язку з особливостями внутрішньої ситуації в державі, з відповідними проблемними питаннями та можливостями їх подолання становлять те принципово актуальне загальнодержавне завдання, повсякчасне вирішення якого і є забезпеченням національної безпеки.

Разом із тим, складність його вирішення обумовлена глобальним характером та вимогою комплексності трансформаційних змін. А тому, видається, ефективне забезпечення національної безпеки в Україні можливо лише за умови осмислення підходів, розроблених правовими доктринами та провідними правознавцями, поглибленого аналізу чинного законодавства України та вивчення практики реалізації його положень.

І в цьому аспекті особливої гостроти набуло питання запровадження в усі сфери суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій, котрі

заклали необхідний фундамент на шляху до інформаційного суспільства та значною мірою вплинули на розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства, особистості та держави. Беззаперечно, ставши системотворчим чинником, цифрова трансформація стала потенціалом для досягнення більш високих рівнів розвитку. Однак вказані процеси суттєво відобразилися на стані захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. А тому, вбачається, запровадження новітніх інформаційних технологій потребує як належного та своєчасного законодавчого оформлення (адже в іншому випадку не буде правового підґрунтя для їх використання), так і ґрунтовного наукового опрацювання питань, які поки що не знайшли оптимального рішення та потребують застосування сучасних підходів. Інакше глобальний характер трансформаційних змін на шляху побудови глобального інформаційного суспільства стане перепорою на шляху подальшого економічного, політичного та соціального розвитку України, знизить її конкурентоспроможність на міжнародній геополітичній та економічній аренах, матиме негативний вплив на досягнення стратегічних національних пріоритетів.

Зазначене свідчить про безумовну доктринальну та праксеологічну актуальність проведення комплексного наукового дослідження проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. Таким чином, теоретична та практична значимість обраної теми, її недостатня теоретична розробленість та актуальність зумовили необхідність та важливість теоретичного обґрунтування та внесення науково аргументованих пропозицій та рекомендацій щодо подальшого удосконалення національного законодавства, що стосується адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Обравши в якості предмету дослідження адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, автор цілком правомірно акцентував увагу на таких ключових аспектах проблеми як визначення стану наукового опрацювання проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, розкриття поняття, сутнісно-якісної характеристики та з'ясування основних властивостей забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту в Україні, з'ясування мети, принципів та завдань забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, розкриття поняття та особливостей структури адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні, визначення системи суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, з'ясування завдань та функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні, дослідження питання сучасних тенденцій та особливостей забезпечення національної безпеки в Україні в умовах трансформаційних змін, а також розробка концептуальних пропозицій теоретичного та практичного характеру, зорієнтованих на підвищення ефективності адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Автор поставив перед собою завдання, рішення яких можуть внести значні здобутки до української науки адміністративного права та практики удосконалення підходів до з'ясування сутності та змісту адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні, що свідчить про самостійність та комплексність проведеного дослідження. Зміст дисертаційної роботи свідчить про те, що дисертант впорався із поставленими завданнями, а саме: визначив стан наукового опрацювання проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної

безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації; розкрив поняття, сутнісно-якісну характеристику та з'ясував основні властивості забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту в Україні; з'ясував мету, принципи та завдання забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації; розкрив поняття та особливості структури адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні; визначив систему суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації; з'ясував завдання та функції суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні; дослідив питання сучасних тенденцій та особливостей забезпечення національної безпеки в Україні в умовах трансформаційних змін; розробив концептуальні пропозиції теоретичного та практичного характеру, зорієнтовані на підвищення ефективності адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації тощо.

Викладення матеріалу ґрунтується на глибокому системному аналізі законодавчих та інших нормативних актів, спеціальної наукової літератури. Дисертаційне дослідження містить отримані автором нові науково обґрунтовані результати у галузі науки адміністративного права, які у сукупності розв'язують важливу наукову проблему розробки теоретичних основ і практичних рекомендацій та обґрунтування основних напрямів покращення адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Вдало застосовуючи сукупність методів і прийомів наукового пізнання, як загальнонаукових (діалектичного, історичного, логічного, системного аналізу тощо), так і спеціальних (документального аналізу, порівняльно-правового, статистичного тощо), дисертант робить достовірні та обґрунтовані висновки щодо проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Наукова новизна і практична значущість одержаних результатів.

Наукова новизна даного дисертаційного дослідження обумовлюється в першу чергу тим, що воно по суті стало однією із перших спроб у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, з урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права, здійснити усебічний аналіз адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. В результаті проведеного дослідження отримано цілісну наукову роботу, в якій представлено теоретичне обґрунтування основних напрямів покращення адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Безпосередньо наукова новизна отриманих автором дисертації результатів, зокрема, полягає в такому:

автором розроблено класифікацію елементів адміністративно-правових засад забезпечення національної безпеки України в умовах цифрової трансформації, яка включає три основні складові: нормативно-правові, інституційні та організаційно-функціональні;

автором ідентифіковано визначальні характеристики організаційних засад забезпечення національної безпеки України в умовах цифрової трансформації, серед яких виділено такі: 1) виступають у якості складових елементів управлінської діяльності; 2) є спрямованими на досягнення загальної мети - забезпечення національної безпеки держави; 3) завдяки їх належній правовій регламентації та реалізації формуються оптимальні умови для результативного здійснення функціональних завдань суб'єктами забезпечення національної безпеки держави; 4) не спричиняють юридично значущих наслідків у вигляді виникнення, зміни чи припинення правовідносин у сфері забезпечення національної безпеки держави;

автором використано комбінований підхід до систематизації адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації;

автором запропоновано комплексний підхід до розвитку адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації;

автором удосконалено уявлення про національну безпеку як про особливий стан, за якого: по-перше, в країні не існує реальних і потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз для суспільного ладу, економіки тощо; по-друге, громадяни мають можливість повною мірою реалізовувати свій потенціал та гарантовані їм конституційні права і свободи; по-третє, наявні державні гарантії всебічно забезпечують сталий розвиток суспільства та ключові інтереси Української нації;

автором обґрунтовано ключове місце в системі адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації саме норм адміністративного права, адже за їх допомогою: закріплюється правовий статус суб'єктів, які уповноважені здійснювати таку діяльність; визначаються рівні та межі забезпечення національної безпеки; форми та методи здійснення діяльності державними інституціями у цій сфері.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для науки адміністративного права, правотворчої діяльності та практики реалізації визначеної національним законодавством діяльності, яка складає зміст забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, а також для поліпшення й удосконалення адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. У цьому аспекті результати дослідження, по-перше, можуть бути використаними у науково-

дослідницькій сфері як фундамент для розв'язання та подальшої методологічної розробки проблемних питань адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. По-друге, результати дисертаційного дослідження можуть запроваджуватись у правотворчу діяльність – як науково обґрунтовані пропозиції щодо подальшого вдосконалення нормативно-правових актів, положення яких спрямовані на регулювання адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. По-третє, окремі пропозиції сприятимуть підвищенню ефективності практичного здійснення визначеної національним законодавством діяльності, яка складає зміст забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, а також поліпшенню й удосконаленню адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Оцінка змісту дисертації. Структура роботи є вдалою та охоплює розгляд питань від загальних до спеціальних, причому автор чітко окреслює усі ключові аспекти адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. Зміст дисертаційного дослідження обумовлений поставленою метою та дослідницькими завданнями. У дисертації в логічній послідовності розкрито основні аспекти теми, зроблено відповідні висновки та надано рекомендації.

Роботу написано зрозумілою і доступною мовою. Автор досить обґрунтовано критикує положення чинного законодавства України, дискутує із приводу наукових думок, проте ця критика та дискусія носить конструктивний характер, дозволяє глибше зануритися в суть досліджуваних категорій.

Перший розділ дисертації присвячений аналізу феномена цифрової трансформації як фактора підвищення ефективності забезпечення національної безпеки в Україні, оцінці сучасного стану наукової розробки проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної

безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, дослідженню поняття, визначенню ступеня адміністративно-правової врегульованості, наданню сутнісно-якісної характеристики та з'ясуванню основних властивостей забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту в Україні, дослідженню мети, принципів та завдань забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації що в більшій мірі має теоретичне спрямування. Слід відзначити зроблений автором ґрунтовний аналіз наукового доробку вчених, які займалися розробкою окремих аспектів проблематики адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації. Аналіз відповідних наукових розвідок в цій сфері дозволив зробити висновок про відсутність комплексних робіт, присвячених безпосередньо проблематиці адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, які б у повній мірі враховували положення адміністративно-правової доктрини, законодавства та правозастосування (підрозділ 1.2 дисертації).

Позитивним аспектом роботи є висвітлення феномена цифрової трансформації як фактора підвищення ефективності забезпечення національної безпеки в Україні (підрозділ 1.1 дисертації).

Досліджуючи поняття, визначаючи ступінь адміністративно-правової врегульованості, надаючи сутнісно-якісну характеристику та з'ясовуючи основні властивості забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту в Україні (підрозділ 1.3. дисертації), автор цілком вірно зазначає, що значущість адміністративно-правової охорони та захисту національної безпеки полягає в тому, що вона є гарантом сталого розвитку суспільства, дозволяє кожному окремо взятому громадянину безперешкодно розвиватися та користуватися гарантованими йому конституційними правами, свободами та інтересами; стимулює активний та ефективний економічний і політичний

розвиток держави та суспільства; сприяє підвищенню внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності держави, її авторитету на світовій арені; має безпосередній вплив на підвищення рівня довіри громадян до держави у цілому та її інституцій зокрема.

Аналіз мети, принципів та завдань забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації у цілому надав авторові підстави зробити висновок щодо подвійного характеру правової природи мети забезпечення національної безпеки держави, оскільки її спрямовано на охорону та захист: з одного боку, прав, свобод та інтересів людини і громадянина, а з іншого – державного суверенітету, територіальної цілісності та інтересів країни на світовій арені. Крім того, проведений аналіз дозволив авторові визначити спеціальні (які безпосередньо характеризують сферу забезпечення національної безпеки в Україні: пріоритету захисту прав та свобод людини і громадянина над інтересами держави, політичної відповідальності суб'єктів забезпечення національної безпеки, оперативності реагування на зовнішні та внутрішні загрози, розмежування компетентностей, професіоналізму) принципи забезпечення національної безпеки держави, а також розкрити ключові завдання забезпечення національної безпеки України (підрозділ 1.4. дисертації).

Другий розділ дисертації присвячено сутнісно-змістовній характеристиці системи суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації: аналізу поняття та структури адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення національної безпеки держави, системи суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації, завдань та функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні. Автором акцентовано увагу на тому, що забезпечення національної безпеки держави є практично неможливою за відсутності якісної та ефективної організації діяльності уповноважених суб'єктів, кожному з яких притаманний свій особливий адміністративно-правовий статус. З'ясовано, що адміністративно-правовий

статус суб'єктів забезпечення національної безпеки являє собою системну сукупність елементів, закріплених у приписах чинного адміністративного законодавства, котрі у своїй єдності відіграють роль своєрідного індикатора, за допомогою якого визначається місце відповідних органів публічної влади в структурі суспільних відносин, які виникають у сфері забезпечення національної безпеки в Україні. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки включає такі важливі блоки: цільова спрямованість відповідного суб'єкта (мета створення органу публічної влади, цілі, завдання та функції, які виконує відповідний орган для вирішення кола визначених завдань); організаційно-структурний блок, що характеризує внутрішній зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення національної безпеки держави (порядок утворення і ліквідації; лінійне та вертикальне підпорядкування); компетенція (повноваження, юридична відповідальність та гарантії діяльності) (підрозділ 2.1. дисертації).

Особливий інтерес представляє підрозділ 2.2. дисертації «Система суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації», в якому з'ясовано, що система суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні включає: Президента України, який забезпечує національну безпеку згідно до Основного Закону України та відповідно здійснює керівництво у сферах національної безпеки і оборони; сектор безпеки і оборони; державні органи та органи місцевого самоврядування, які реалізують передбачені законодавством функції із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони. Досить ґрунтовно автором охарактеризовано склад повноважень вказаних суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Також автором встановлено, що основними завданнями суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні є організаційно-практичне забезпечення національної безпеки держави, в основі якого закладено взаємодію держави та сектору безпеки і оборони, а також здійснення

визначеного комплексу дій, які не протирічать нормам чинного законодавства у сфері захисту національних інтересів, та обумовлених необхідністю досягнення спільної мети – захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз (підрозділ 2.3. дисертації).

Третій розділ дисертації присвячено сучасним тенденціям та перспективам модернізації адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації.

Також автором зроблено актуальний висновок про те, що вирішення проблематики адміністративно-правових засад забезпечення національної безпеки України в умовах цифрової трансформації є неможливим без удосконалення положень, які закріплюють внутрішні засади національної безпеки Української держави. Серед напрямів вдосконалення адміністративно-правових основ забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації автором визначено такі: вдосконалення інформаційного забезпечення сфери національної безпеки; перегляд чинних нормативно-правових актів у сфері забезпечення національної безпеки України, зокрема, в частині правовідносин з працівниками, які проходять службу в органах державної влади, діяльність яких спрямована на забезпечення національної безпеки та врегулювання відносин між керівниками відповідних органів; підвищення ефективності діяльності уповноважених суб'єктів у відповідних сферах, зокрема, інформаційній та економічній; вирішення проблем, пов'язаних з нормативно-правовим регулюванням взаємодії суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Зауваження і дискусійні положення. Не дивлячись на взагалі позитивне враження від дисертаційного дослідження та позитивно оцінюючи його, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі недоліки роботи та висловити певні зауваження.

1. Досліджуючи поняття забезпечення національної безпеки в умовах цифрової трансформації як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту в Україні (підрозділ 1.3), автор, серед іншого, вказує, що національну безпеку не можна зводити лише до державної безпеки. У зв'язку із чим було би цікаво почути думку дисертанта відносно співвідношення національної та державної безпеки.

2. У дисертаційному проекті автором вказано, що однією із головних проблем забезпечення національної безпеки в Україні в сучасних умовах є проблематика формування дієвих механізмів забезпечення інформаційної безпеки, забезпечення захисту суспільства від фейків та викривлень інформації. При цьому, вдається, робота лише б виграла, якби автор більш детально проаналізував проблематику забезпечення інформаційних прав та свобод з урахуванням захисту інформаційної безпеки держави в умовах воєнного стану.

3. При розгляді цифрової трансформації як визначального фактора підвищення ефективності забезпечення національної безпеки в Україні (підрозділ 1.4.), автор акцентує увагу на тому, що «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує стійкий розвиток України, її суверенітет, територіальну цілісність та конституційний лад, в контексті цифрової трансформації постійно потребує інноваційних рішень, побудованих на більш адаптивній парадигмі протистояння кіберзагрозам, кіберзлочинності, кібершпигунству, кібератакам на критичну інфраструктуру тощо». Було би цікаво почути бачення автора стосовно напрямів реформування сектору безпеки і оборони у сфері забезпечення кібербезпеки.

4. Визнаючи цінність проведеного дисертантом аналізу тенденцій забезпечення національної безпеки в Україні в сучасних умовах (підрозділ 3.1.), видається, було б доцільно більш детально зупинитися на посиленні значення в сучасних умовах цифрової складової функціональних складових національної безпеки України.

Але, необхідно зазначити, що висловлені зауваження не знижують високий рівень дослідження та його позитивну оцінку.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Денісенка Віктора Андрійовича за темою: «Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації» є завершеною та самостійною науковою працею, що містить не захищені раніше положення, в якій автором отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, що має істотне значення для розвитку української науки адміністративного права та правозастосування.

Дисертація відзначається високим науково-теоретичним рівнем, глибиною розробки наукової проблеми, новизною підходу до вирішення поставлених наукових завдань і обґрунтованістю сформульованих практичних рекомендацій.

Робота повністю відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Результати дослідження достатньо повно і широко висвітлено у 7 наукових працях, у тому числі 4 наукових статтях, з яких 3 опубліковано у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, і 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні. Апробація отриманих результатів на 3 міжнародних науково-практичних конференціях, що підтверджує актуальність та ґрунтовність виконаного дослідження.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

ВИСНОВОК: Дисертація «Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні в умовах цифрової трансформації» відповідає вимогам ДАК МОН України до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, а також Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами), а її автор – Денісенко Віктор Андрійович – на підставі прилюдного захисту

заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів

В.В. Доненко

Підпис Доненка В.В. засвідчую:

Проректор з наукових
робот
УМСФ

В.В. Доненко